

вами, що здійснювали наукові дослідження проектів законів, найважливішими з яких є: «Про судоустрій та статус суддів», Кримінально-процесуальний кодекс України, а також законопроекти про внесення змін до законодавчих актів стосовно реформування судової гілки влади: Кодексу адміністративного судочинства України, Кодексу України про адміністративні проступки, Цивільного процесуального кодексу України, Господарського процесуального кодексу України.

Внесок академіка Ківалова в адміністративно-правову науку характеризується не тільки його особистими науковими доробками, але й тим, що Сергій Васильович зумів створити науковий колектив однодумців з адміністративного права, тобто, школу сучасного адміністративного права, яка налічує понад 40 молодих науковців, які є майбутнім адміністративно-правової науки нашої держави.

Такі властиві Сергію Васильовичу Ківалову якості, як ініціативність, енергійність, оптимізм, доброзичливість, повага до людей, нестандартне мислення, є вирішальним фактором згуртованості та організаційного єднання великого кола його однодумців, діяльність якого спрямовано на досягнення процвітання рідного м. Одеса, Одеської області та України.

Нікіша Д. О., завідувач лабораторії кафедри морського та митного права Національного університету «Одеська юридична академія», к.ю.н.;
Левченко С. Г., аспірантка кафедри морського та митного права Національного університету «Одеська юридична академія»

За морську могутність України

За тривалий час в юридичній науці склалися традиції, були розроблені ідеї, які не втратили своєї актуальності і сьогодні. Це пояснюється проходженням через всі часи бажання правознавців удосконалити існуючу систему законодавства. Не є секретом і те, що, пройшовши через коридори часу, ідеї та принципи, які довели свою достовірність, отримували закріплення не тільки в національних законодавствах, а і в міжнародних документах. Зазначені процеси беззаперечно доводять сьогоднішній поштований інтерес до історії правової науки, правової думки і, зокрема, до інтелектуальної спадщини вітчизняних учених-правознавців, особливо другої половини XIX-початку XX століть. Сказане повною мірою стосується і галузі морського права як однієї із найстаріших галузей правової науки, що бере початок з часів, коли наші предки почали освоювати водні простори.

У сучасних умовах подальшого вдосконалення способів освоєння людиною просторів Світового океану, розробки і прийняття міжнародних правових норм, покликаних врегулювати таку діяльність, а також їх імплементації в національні законодавства держав найяскравішим чином постає питання сталості та актуальності морського права. Виникнувши в найдавніші часи, норми морського права (в той час – норми морських звичаїв і неписаних правил), поряд з нормами

цивільного та торгового права, знайшли своє відображення в звичаях і традиціях, які добровільно застосовувалися мореплавцями. Набувши пізніше писаної форми, але не втративши рекомендаційного і, як наслідок, необов'язкового характеру, норми морського права знайшли своє закріплення в найдавніших законах та кодифікованих збірниках, та проіснували до кінця XIX – початку XX століть. Серед таких актів: Родоські морські закони, Олеронські сувої, збірники Фламандського права, Амстердамського морського права і Законів Вісбі. На Середземному морі застосовувався «*Consolato del mare*», що став прообразом морських кодексів європейських країн. Поряд з ними, пам'ятниками морського права можна вважати і *lex Rhodia de jactu*, *Corpus juris civilis* Юстиніана, *Tavola du Amalfi*, *Guidon de la Mer*, Збірник постанов (рецепсія) Ганзейських міст, а також договори князя Олега з Візантією X століття.

Однак тільки на рубежі століть, переживши жакливі катастрофи та аварії на морі, людство прийшло до законмірного розуміння важливості та невідкладної необхідності закріплення норм морського права в загальнообов'язкових міжнародних актах. Поряд з цим, у внутрішніх законодавствах держав такі норми піддавалися певній кодифікації, а в юридичній науці – відповідній розробці. Таким чином, починаючи з середньовіччя і до початку XX століття були видані збірники морських законів найбільших морських держав світу. Однак ці збірники стали лише національними законами держав і не отримали широкого і всеохоплюючого застосування. Наприкінці XVII – початку XVIII століть Росія, отримавши завдяки Петру I вихід до світових морських магістралей, почала розвивати мореплавання, суднобудування і, як наслідок, нормативну базу морської торгівлі, до числа якої увійшли Статут Купецького Водоходства, Статут торговий, Статут митний, Укладення про покарання та ін. Але оскільки мореплавання, як відомо, в більшості випадків ускладнюється так званим «іноземним елементом» і така практика була характерною для Росії XVIII - XIX ст., що вела торгівлю з найближчими сусідами, на її законодавчу базу значною мірою вплинули норми законодавства Франції, Німеччини, Фінляндії.

Внаслідок нарощування морської могутності Російської імперії, розвитку торговельних шляхів і морського сполучення з безліччю держав Азії, Європи, Америки, морське право починає вивчатися в провідних навчальних закладах держави, серед яких і Імператорський Новоросійський університет в Одесі. Школа морського права, яка розвивалася в Новоросійському університеті, поклала початок сучасним дослідженням у цій галузі правових знань по всій Російській Імперії. Підручник професора А.Ф. Федорова «Морське право» був рекомендований до вивчення в усіх навчальних закладах правової спеціалізації. Ім'я нашого видатного співвітчизника було, на жаль, забуто після подій кінця 1917 року і відомостей про його подальшу долю немає. Однак у сховищах бібліотек залишилася його велика праця, присвячена найцікавішим питанням морського права, в якому він із завидною прискіпливістю розглядає поняття морського судна і судового екіпажу, морської іпотеки та організації лоцманської служби, договору морського перевезення і угод, пов'язаних з таким перевезенням.

Не є випадковим продовження славетних традицій Імператорського Новоросійського університету у сфері морського права його спадкоємцем – Національним університетом «Одеська юридична академія», – де вперше на території сучасної України академіком С.В. Ківаловим було утворено спеціалізовану кафедру морського та митного права. Вже більше 15 років кафедра

успішно проводить теоретичні дослідження в сфері морського права, розробляє підручники та навчальні посібники, що затверджуються до застосування у юридичних вишах. За результатами роботи кафедри вносяться зміни до діючого законодавства України, розробляються пропозиції щодо приєднання держави до міжнародних угод у сфері морської діяльності, досліджуються перспективи оновлення морського законодавства та правозастосовної діяльності.

З метою більш дієвого та результативного просування найефективніших ідей у сфері реформування сучасної морської галузі України за сприяння Президента Національного університету «Одеська юридична академія», академіка С.В. Ківалова було створено Українську морську партію, пріоритетними завданнями якої є: створення стратегічних умов для розвитку бізнесу, виробництва і торгівлі, створення робочих місць з гідною зарплатою в перспективних галузях виробництва, в першу чергу – в морегосподарському комплексі; відновлення українського суднобудування; запровадження практики «зручного» українського прапора; вжиття заходів до розвитку річкових портів, відновлення українського судноплавства Дунаєм та Дніпром з виходом до моря.

І ці завдання – цілком виконувані, оскільки є беззаперечним той факт, що Україна була і залишається морською державою. Розвиток морської галузі та наявність сильного морського флоту (як цивільного, так і військового) не тільки сприяє зростанню обсягів суднобудівельних робіт, збільшуючи зайнятість населення, а й зміцнює престиж держави, стимулює інтеграцію в міжнародні економічні і політичні процеси. На жаль, успадкувавши 40 % кращого транспортного та пасажирського морського флоту колишнього СРСР, незамерзаючих портів Чорного моря, найбільших СРЗ, найпотужнішої суднобудівної індустрії, цей колосальний потенціал нашої країни в морській галузі на жаль не реалізований повною мірою. Більш того, за минулі 10 років втрачено Чорноморське морське пароплавство, в занепаді Українське дунайське пароплавство, а Дніпро майже втрачене як річковий шлях. Вітчизняне суднобудування в занепаді, майже відсутній військовий морський флот. Всі ці факти по-особливому болять у серцях жителів приморських міст.

Проте Україна все ж має достатній морський потенціал, великий морегосподарський комплекс, а найбільші порти – Одеса, Іллічівськ, Южний вижили в найважчих умовах і сьогодні є гордістю української морської галузі. Виробничі можливості Херсонського суднобудівного заводу, наявність висококваліфікованих кадрів і відпрацьована технологія дозволяють будувати сучасні морські транспортні судна різних типів з високою якістю, що відповідає сучасним світовим вимогам.

З метою розв'язання всього комплексу проблем, відновлення морської могутності України, на порядку денному стоїть прийняття низки адекватних законодавчих актів, які б сприяли реалізації головних напрямів розвитку морської галузі України. У свою чергу, для цього необхідно функціонування сильної політичної партії, яка формуватиме і, що найголовніше, проводитиме в життя науково-обґрунтовану морську політику держави.

Саме для вирішення проблем морегосподарського комплексу України 17 березня 2001 р. на Установчому з'їзді у м. Одеса була створена Українська морська партія (далі – УМП) – добровільне об'єднання громадян, створене задля сприяння реалізації завдань щодо зміцнення України як морської держави в інтересах усього народу України, та задля сприяння проведенню корінних реформ, що стосуються всієї морегосподарської діяльності (партія зареєстрована Міністерством юстиції

Україні 27 березня 2001 р. (реєстраційний номер 1601).

Першим керівником партії був обраний С.В. Ківалов. Станом на 2005 р. до складу УМП входило 19 регіональних організацій (АР Крим, обласні, міст Києва і Севастополя), а також 179 районних, міських, районних у містах організацій. Місцезнаходженням центральних статутних органів партії стало м. Одеса.

Згідно зі статутно-програмними документами, партія ставила перед собою провідну мету — сприяння становленню України як могутньої морської держави, а також такі основні цілі, як участь у розробці державної політики у галузі управління морським та річковим транспортом; правову та політичну підтримку і створення сприятливих умов розвитку флоту, суднобудівної, судноремонтної, суднохідної та пов'язаних з ними галузей; забезпечення політичних, економічних, соціальних прав моряків; розробка та впровадження науково обґрунтованої морської політики держави.

Поряд із наданням великої уваги морській тематиці у політичній сфері, УМП висувала завдання втілення в Україні принципів верховенства права; політичної, економічної та соціальної рівності; відмови від революційних методів вирішення будь-яких питань; підтримки курсу на побудову правової держави і громадянського суспільства; розширення прав регіонального та місцевого самоврядування. У соціально-економічній сфері партія виступила за розвиток в Україні соціально спрямованих ринкових відносин, досягнення економічного зростання та суттєвого піднесення життєвого рівня громадян, втілення програм соціального захисту населення.

Починаючи з 2002 р., УМП виступила з ініціативою розробки і публічного обговорення сучасної Морської доктрини України, запропонувавши проект реформування цієї галузі, який передбачав низку законопроектів: Концепцію національної безпеки, Військової доктрини України, Державної програми реформування і розвитку Збройних сил України на період до 2005 р., Державної програми співпраці з НАТО, Державної програми розвитку озброєння і військової техніки на період до 2010 р.

Як справедливо зауважує С.В. Ківалов: «Щоб зберегти нашу державу, треба розвивати найважливіші для країни галузі. Ті, в яких працюють десятки тисяч наших співвітчизників. Однією з таких галузей є морегосподарський комплекс». У зв'язку з цим постало питання про відродження УМП, яка зможе підштовхнути керівництво нашої країни до правильних кроків у розвитку України як могутньої морської держави.

І перші кроки вже були зроблені. Так, 19 квітня 2014 року відбулася Конференція, присвячена питанню відродження УМП, яка зможе створити усе для реалізації морського потенціалу України, відродити українське суднобудування, домогтися створення умов для відродження морського і річкового судноплавства під українським прапором, пролобіювати відновлення систем пасажирських перевезень.

Наступним кроком став з'їзд УПМ, який відбувся 26 квітня. На з'їзді були присутні делегати зі всіх областей України.

Відкрив зібрання і виступив з вітальним словом С.В. Ківалов. Під час роботи з'їзду були розглянуті питання вибору голови УМП, проведення виборів політради і виконкому політради обласної організації УМП. Політради обласної організації УМП була доручена розробка заходів, спрямованих на широке роз'яснення громадськості цілей і завдань УМП. Політвиконкому обласної організації УМП доручено організувати роботу зі створення первинних, районних і міських організацій УМП за

адміністративно-територіальним і галузевим принципом, відповідно до Закону України « Про політичні партії » та Статуту УМП, прийняти рішення про прийом в члени УМП осіб, які подали персональні заяви з проханням про прийом.

Основними цілями та завданнями УМП стали:

1. У політичній сфері:
  - підтримка курсу на будівництво правової держави та суспільства;
  - формування та розширення соціальної бази партії, залучення моряків і працівників морської галузі до управління державою;
  - забезпечення політичних, економічних, соціальних прав моряків і їх сімей відповідно до міжнародних правових стандартів, вимог Міжнародної морської організації, Міжнародного морського комітету, а також інших міжнародних структур та інститутів;
  - розробка і впровадження науково-обґрунтованої морської політики держави.
2. В економіці:
  - активна участь у реалізації державної політики створення та розвитку транспортного комплексу України, забезпечення взаємодії та координаційної роботи морського і річкового транспорту, а також пов'язаних з ними галузей як єдиної транспортної системи України, її інтеграції в транспортну систему європейських країн;
  - відродження морегосподарського комплексу, створення сучасного потужного торгового флоту;
  - сприяння розвитку науково-технічної, інноваційної, інвестиційної діяльності, спрямованої на підтримку морської галузі.

3. У соціальній сфері:
  - сприяння:
    - ефективній реалізації правових гарантій захисту конституційних прав моряків, їх сімей, ветеранів флоту. Пріоритети: освіта, охорона здоров'я, пенсійне забезпечення;
    - створенню та реалізації загальнонаціональної програми екологічного захисту населення шляхом розвитку екологічно чистих форм виробництва, морських видів спорту, туризму, соціально-культурної реабілітації;
    - створенню та реалізації загальнонаціональної програми відродження та розвитку бази морського навчання і морської науки;
    - реформуванню системи охорони здоров'я, забезпеченню доступності медичної та медико-санітарної допомоги для всього населення, поліпшення якості медичного обслуговування, впровадження медичного страхування.

Звісно, шлях, який було обрано, не буде простим і легким! Але як об'єднання людей здорового прагматизму і конструктивізму, можна бути впевненими, що таке завзяття партії буде зрозумілим і підтриманим багатьма, кому не байдужа доля своєї країни і своєї сім'ї. Адже ставши за підтримки народу парламентською партією, в політичному блоці з іншими партіями, налаштованими на подолання кризи і перетворення суспільного життя на засадах відповідної дійсності і діючого гуманізму, реальної демократії та соціальної справедливості, можна домогтися реалізації головних програмних цілей – розвитку морської галузі України та виведення України в ряд наймогутніших морських держав світу.

